

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1935

III aastakäik

toimetaja agr. A. ECKBAUM. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.
Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk 40, postkast 54, telef. 454-70.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 9

September

Maanoorte sekretär-eriteadja agr. A. Eckbaum'i kodutalu,
Kunstnik Foerster'i maal.

Maanoorte liikumise lähema tuleviku ülesandeid ja väljavaateid.

Põllutöökoja direktor J. Hünersoni kõne teisel maanoorte kongressil
Vahil 17. aug. 1935.

Dir. J. H ü n e r s o n tänab kõiki maanoori pideva töö eest, mida noored on korda saanud möödunud aastal. Sealjuures tuletab meelde noortele neid ülesandeid, mida vajab kultuuriline talupoeg meie praeguses ühiskonnas. Edasi kõneles dir. J. Hünerson kokkuvõttes: Meie tunneme neid teid, abinõusid, mis viivad meid lõppsihile. Ei aita ainult sellest, et seda kuulutame teistele pidulikkudel silmapilkudel, vaid tarvis on meil seda kõike omas olemises ja isikus kehastada. Peame selleks kasvama ja ja end selleks ümber kujundama. Meis enestes peab kõigepealt see väljenduma, kuhu soovime rahvast juhtida. Mitte jutustus, teiste julgustus, vaid enesesse tuleb seda kõike sisendada ja eneses avaldada ja arendada, mida teistes soovime näha.

Maanoorteliikumine on Eestis kõige noorem noorteliikumine. Heites pilku aga tagasi, näeme, et oleme väga kiirelt edasi jõudnud. Äsja olime selleks tegevad, et kujundada oma organisatsiooni, millega oleme toime tulnud. Meie ei ole aga veel kaugeltki lõpul, vaid meil on vaja süvendada seda tööd ja arendada t ö ö t e h n i k a t. Et seda kõike kätte saada, mida soovime, selleks on vaja pidevat tööd. Töö on kõige parem kasvatusabinõu. Tööga saame oma juured sügavamale, tööga näitame ja selgitame ka meie oma eesmärgid neile, kellele seni see on tundmata ja mõistmatu.

Esialgul on vajalik meie maanoorteliikumine väheseski ulatuses üle Eesti välja kujundada. Et seda teostada, selleks olgu meil vastavate omadustega juhid, et nad võiksid esindada endas seda maanoore eeskujut, kelle taoliseks tahame kõik saada.

Eesmärgi taotlemisel on meil tegemist 1) noortega ja 2) juhtidega. Tööks valmisolekut on noortel küllaldaselt. Kui kusagil pole senini see töö veel alanud, siis sellelõttu, et ei ole olnud seal küllaldaselt juhte. Neid on vaja aga leida ja sinna kasvatada. Senini ei olnud ühtegi kandvat asutust, kes oleks kogu jõuga maanoorte liikumist oma ülesandeks teinud. Nüüd on selleks Põllutöökoja suutnud end tööle rakendada ja tuleval aastal on tal paremad ainelised võimalused selleks kui tänava ja länava ka paremad kui eelmisel aastal. Alates 1. oktoobrist saame tänava Põllutöökojas läie jõuga agronoomi noortele keskkohas tööle rakendada, ka Nõuandetalituse juhataja aitab seda tööd oma osalise tööjõuga. Paari maakonna peale loodame panna tööle ka erinimesi, kes oleks konsulentidele ja maanoortejuhtidele juhiks ja abiks.

Ühtlasi tahame eriti ettevalmistada maanoorte kohalikke juhte maanoorteringide töö jaoks.

Need noored, kes on maal näidanud erilist juhi omadust, neid juhime põllu- ja kodumajandus-kutsekoolidesse ja hiljem rakendame nad kohapeal tööle.

Lühiajalised kursused on kohapealse asjaajamise ja liikumise korraldamise küsimuste lahendamiseks, aga koolist saagu noored kutselised teadmised. Noorte juhtidele katsub Põllutöökoda niipalju kui võimalik tasuda ka omalt poolt juhtimisega seotud kulusid. Nii viisi elustades liikumist, on loota, et meie maanoorte liikumine suuremad sammud võtab senisest ja jõuab peagi oma eesmärgile lähemale.

Põllutöökoja poolt on algatatud, et meie kõik haridusasutused ja koolid peaksid maanoorteliikumisega end tutvustama. Ei saa ütelda, et sealtpoolt ei saaks palju ära teha. Välismaa eeskujud näitavad, et koolid võivad siin väga palju kaasa aidata. On vaja, et need ametnikud ja isikud, kes on pandud haridust levitama, ka maanoorte kasvatamise oma lähemaks ülesandeks teeksid. Põllutöökojal on lähemaks ülesandeks ka maa-koolides tegutseva õpetajaskonna rakendamine maanoorteliikumise edendamiseks ja arendamiseks.

Kuigi noored näevad, et vanad ei ole vahest neile eeskujuks, siis ärgu järgnegu noored täpselt nendesse radadesse, vaid kasvavad noored saagu paremateks. Noored kasvavad peagi tugevaks. Nemat astuvad vanade asemele, kuid siis olgu nad ka ilusate ja õilsate eesmärkide juures, mis on nüüd teil vaimusilma ees ja mida olete kõrgelt hinnanud. Neid rakedage siis ellu.

Koondage oma tähelepanu neile ülesseatud ilusatele ülesannetele, ja võitke kaasa ka teisi sellele eesmärgile püüdmiseks. Peame tähtsaks oma rahvust ja kõike seda, mis ja kes seda moodustab, peame tähtsaks oma riiki ja hoiame, et ialgi seda eneste käest ära ei annaks. Kõik see, mis meil selleks vaja— see on meie veres, see on meie noorusjõus. Näeme, ühed rahvad kaovad, teised tulevad. Näeme, mõned rahvused on väga visad, ja mida rohkem neid taga kiusatakse (juudid), seda tugevamaks nad saavad. Raskustes areneb iseloom, mis on vastupidav, aga kergus teeb loiuks ja nõrgaks.

Meis on omadusi, mis on teinud meid vastupidavateks. Kui meid on praegu üks miljon, see ei tähenda, et edaspidi kord meid ei või olla kümneid miljoneid. Kui meie oleme tugevad lülid meie rahvapõlvete ketis ja täidame laitmatult kõiki oma ülesandeid, mis on meie peale pandud, siis leiame üles selle suure jõu, leiame üles need väärtused, mis kannavad meid.

Me oleme rahvas, kellel on oma pind ja muld. Sealt ammutame omale jõudu lugemata hulgal. Meil on oma kodumaa, mille väärtust alles siis mõistame, kui heidame pilgud kaugemale tulevikku ja minevikku. Meie vaimustame endid ja saame suurt jõudu, kui tuletame meelde oma isamaa minevikku ja kiidame meie omariiklust meile püha hümniga „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“. (Lauldi hünni.)

Põllutöökoja väljaandel ilmus maanoorterühmade, maatulundusklubide ja teiste noorte organisatsioonide liikmete töö ja tegevuse korraldamiseks:

Puukooli ja marjaala tööjuhisk, Seemnekasvatuse tööjuhisk, Linnukasvatuse tööjuhisk.

Koduänesekasvatuse tööjuhisk, Lambakasvatuse tööjuhisk ja Mesilastekasvatuse tööjuhisk.

Tööettevõtete arvestusvihk.

Tööjuhise hind 10 senti.

Arvestusvihi hind 5 senti.

Tellimised saata: **Põllutöökoda, Tallinn, Pikk 40.**

Maanoorte teine kongress.

Ülemaaline teine maanoorte kongress, mis oli kokku kutsutud Vahi põllutöö-kooli juurde 17. ja 18. augustiks Ülemaalise Maanoorte Ühenduse ja Põllutöökoja Nõuandetalituse poolt, peeti kava kohaselt, mis oli välja kuulutatud „Maanoored“ nr. 8 — 1935.

Homnikused ja lõunased rongid tõid enne kongressi algust üle riigi mitmelt poolt ringide esindajaid Vahi põllutöökooli juurde, et seal ühiselt arutleda ja otsida võimalusi maanoorte liikumise arendamiseks. Tartumaa noored sõitsid enamuses ratastel, aga Saaremaa noortepere jälle ühiselt veoautol, et ühtlasi tundma õppida ka mannermaad.

Kell 15.00 jõudis kohale Põllutöökoja direktor J. H ü n e r s o n, keda noored tervitasid spaleeris, kusjuures maanoorte nimel tervitas kohalejõudnud hõbejuuk-selist Põllutöökoja direktorit Jõgeva maanoorte ringivanem L. T e d e r, andes üle saabunule tänutäheks punaseid roose.

Sellejärele asusid saadikud Vahi koolide ruumikasse saali, mis oli esindajatest täidetud.

Järgnes kongressi avamine ja dir. J. Hünersoni kõne, milles kõneleja selgitas maanoorte liikumise organiseerimise lähemaid võimalusi ja kavatsusi. Kõne toime lühikese kokkuvõttena käesolevas numbris eelpool.

Olles kongress tunnustatud avatuks, isamaa hümniga asuti päevakorra aru-tamisele.

Kongressi juhatuse seati: Agr. A. E c k b a u m — ülemaalisest Maanoorte Ühendusest, O. K o l k — Saaremaa MÜ, A. M u r d — Pärnumaa MÜ, O. T õ e - v e r e — Valgamaa MÜ ja H. T a r t u — Assikvere maanoorteringsist.

Kongressi sekretariaati valiti: Peasekretärina mag. agr. E. V i n t — Eesti Põllumeeste Keskseitsist, sekretäridena: K. J ä r v e s o o — Saarde maatulunduse klubist, H. S a a r — Halliku maanoorteringsist, L. T e d e r — Jõgeva maanoorte-ringsist.

Majandustoi mkonda valiti: maaagronoom H. A n d e r s o n ja konsulendid O. K e r m a s ja A. O i l.

Vahi koolide juhataja agr. M. S õ r r a tervitab teist maanoorte kongressi Vahi koolide ja Eesti Põllumeeste Seltsi poolt, kelle majapidamise külalisena maanoored praegu viibivad. Juhataja loeb ette tervitustelegrammid ning kon-gressi saadikud asuvad Vahi parki päevapildi plaadile jäädvustamiseks.

Pärast pildistust jätkub kongress saalis päevakava kohaselt Ü. M. Ü. sekretäri agr. A. E c k b a u m i ülevaatega möödunud aasta tegevusest. Aruandest selgub, et meie maanoorte liikumine on edenenud möödunud aastal jõudsalt. Paaegu kõikides maakohdades on loodud juba maakondlikud maanoorte ühendused. Mit-mes kohas on loodud isegi kihelkondlikud maanoorte ühendused. Töö on muutu-nud süstemaatiliseks. On korraldatud noorte juhtide kursusi pikema- ja lühema-ajalisi, koostatud tööjuhiseid ja arvestusvihke. Üksikasjalisem ülevaade on ilmu-nud „Maanoored“ nr. 7 — 1935.

Järgnevad aruanded kohtadelt. Tegevuse kokkuvõtted ja aruanded on koos-tanud ja kannavad ette maakonna maanoorte ühenduse esindajad kõikide maa-konna ringide kohta tervikuna. Aruandeid esitavad noortejuhid: Tartumaalt O. K e r m a s, Läänemaalt A. O i l, Pärnumaalt A. M u r d, Saaremaalt O. K o l k, Valgamaalt O. T õ e v e r e ja Võrumaalt J. S i b u l.

Aruannetest selgub, et igal pool üle riigi on käsil kibe organiseerimisetöö maanoorte liikumise alal ja ringides tegutsevad noored maanoorte liikumise põhi-mõtete kohaselt, mis üles seatud eelmisel kongressil. Tegevus on väga mit-mekesine ja väga paljudel aladel. Kohtade järgi on töö erinev vastavalt esine-vatele oludele, aga on ka töökavas rida ülesandeid, mis üle riigi kõigile ringi-liikmetele on ühised. Ringide tegevust kavatsetakse edaspidi maakonna piirides ainult osaliselt ühtlustada, kuna töös oleks erinevus olude kohaselt.

Ringiliikmetele on paljudes maakondades kevadel teostatud ühiseid seemne-oste ja väljaantud tasuta seemneid noortele määratud ülesannete läbiviimiseks. Maakondade koolivalitsustega on koos korraldatud algkoolides keeduvõljakasvatuse

Teisest ülemaalisest maanoorte kongressist osavõtjaid. Keskel istub Põllutöökoja direktor J. H ü n e r s o n, temast vasakul Vahi põllutöökooli juhataja M. S õ r r a ja paremal maanoorte sekretär-eriteadja A. E c k b a u m.

võistlusi, milledest võtab osa igas maakonnas sadasid noori algkooli viimastest klassidest.

Takistuseks on noorte liikumise süvenemisel vastavate juhtide puudus, mille tõttu mitmes maakonnas osa ringe töötab nõrgavõitu. Ka mõjub takistavalt liikmete kõrge vanusetase, kuid sellest on üle saadud seega, et paljud ringid on teinud otsuseks, et täisealised liikmed on viidud üle toetajate liikmete perre. Ka liiga suured ringid mitmes kohas ei ole töötanud kõige edukamalt, kui aga need on lõhutud mitmeks väikseks ringiks, on töö andnud palju paremaid tulemusi.

Erilist tähelepanu on pühendatud viimasel ajal noorte koduste ülesannete ja tööde kontrollile, mida paljudes maakondades tehakse nii, et ringivanem ja hindaja kontrollivad kõik liikmed oma ülesannete juures, ja hiljem on õppereisid kõigi ringiliikmetega paremini ülesandeid täitnute juurde. Ka õppereislased ringiliikmed otsustavad ja hääletavad parima ringiliikme leidmiseks.

Paljudes ringides on tegevuse korraldamiseks võetud vastu otsused, et liikmed, kes puuduvad pooltest ringi koosolekutest vabandavate põhjusteta, need heidetakse ringist välja. Tagajärjed on olnud väga head ja karmi distsipliini ning korda nõuavad paljud ringid.

Kõikidest maakonna aruannetest hoovas optimistlik pilk edaspidisele noorte töö süvendamisele. Kui praegu tegutsevad noored nii enesearenduse (referaadid, kõne-vaidluskoosolekud, kõnevõistlused, näitekohtud, propagandapäevad, sport, orkestrid, laulukoorid, rahvatantsu rühmad) kui ka kutsealal eriülesannetega kodutaludes (katsetöö, seemnekasvatus, puukoolid, mesindus, linnu- ja loomakasvatus) ja koduümbruse kaunistamine, siis praegune tegevus töökorraldamises ringides igal areneb kahes suunas: 1) laiendada tegevust kõikidele kohalikele noortele, kes vastavas vanuses ja 2) süvendada tegevust, et kavatsetud ülesanded viidaks lõpule täpsalt ja eeskujulikult.

Maanoorteringide liikmed on oma töö ja tegevusega ellurakendanud hulga põhimõtteid, teadmisi ja tehnilisi võtteid ümbruskonna põllumeestele, kus need senini olid tundmata. Kõikides kohtades, kus noorteringid on juba aasta tegutsenud, seal on ka noored näidanud oma tööga, et maanoorteliikumine, kuigi Eestis kõige noorem noorteliikumine, on meil kõige hädavajalisem noorteliikumise vorm ja tegevusala ja vanemad ja seltskonnategelased ei ole ka jätnud noortele võimaluste piirides oma abi pakkumata.

Maanoorteliikumise arendamises ja süvendamises on kaasaaidanud kohapeal agaralt kõik maatulundus- ja kodumajanduskonsulendid ja paljud teised põllumajanduse nõuandjad, mitmed alg- ja kutsekoolide õpetajad, seltskonnategelased ja kutsekoolide lõpetajad.

Pärast aruannete kuulamist ja läbirääkimist valiti maanoorte organisatsioonide keskkomitee liikmeteks noorte esindajatena: O. Kolk (endine) ja J. Eiken (endine).

Kellaosut näitas juba 22.30, kui kõlas noorte ühine õhtulaul „Tähekene, miks sa vilgud“ ja lõppes esimese kongressi tööpäeva ametlik osa.

Järgnes õhtune koosviibimine, kus esinesid ettekannetega Jõgeva maanoorte ringi liikmed rahvatantsudega ja mitmed noored teiste muusikaliste paladega. Südaööl mindi puhkama ja töö jätkus järgmisel hommikul kell 9 Kullamaa õpetaja H. Undi vaimuliku talitusega.

Järgnesid kõned: dr. V. Johansonilt: „Noored tuleviku kandjatena“, Põlumajanduse osakonna abidirektorilt õp. agr. J. Ümarikult „Maanoorte lähemaid ülesandeid“, Hasomini peasekretär A. Kurvitsalt „Maanoorte enesekasvatuse aluseid“ ja kirjanik J. Jaik'ilt „Rohkem vaimlist kultuuri maakodusse“, missuguste kõnede lühikesed kokkuvõtted toome „Maanoortes“ eraldi.

Arutati veel ühiselt esitatud mõtteid ja kavatsusi. Härra Riigivanemale, Kaitsevägede Ülemjuhatajale ja Vabariigi Valitsusele saatsid maanoored oma teisel kongressilt tervitustelegrammi, milles nad töotavad töötada sihikindlalt maa vaimlise, kultuurilise ja majandusliku taseme tõstmiseks.

Kell 15.00 kongressi lõpusõnas agr. A. Eckbaum tänab kõiki osavõtjaid ja selgitab veel neile ülesandeid, mis esindajatel täita, kui nad jõuavad tagasi koju. Tugeva hümnihelidega lõpetavad noored oma teise kongressi, kus arutletud kaks päeva ühiselt maanoorte organiseerimise ja maakultuuri tõstmise küsimusi.

Veel ühine koosviibimine lõunalaual, ühised laulud ja mõttemõlgutused ja siis lahkumine kuni järgmise maanoorte kongressini, kusjuures osa osavõtjaid läksid ühiselt Ülikooli Raadi katsejaamadesse õppekäigule, kuna teised siirdusid otseselt oma igapäevase töö juurde kodutaludesse.

Ettekandeid teiselt maanoorte kongressilt

Noored tuleviku kandjatena.

Dr. agr. V. Johanson'i kõne kokkuvõte.

Meie peame oma riigist leidma kõik need isikud, kes kannavad ja juhivad meie tööd ja tegevust. Et praegu on tung linna, siis seepärast, et linna elu on paremates tingimustes ja seal lepitaakse isegi väiksema tasuga kui maal.

Maalt põgenemist põhjustavad paljud asjaolud. Meie elamud maal ei ole kugi eeskujulikud. Kui noor on olnud kord paremates tingimustes, siis tagasi tallu tulles ei leia ta küllaldast rahuldust. Meie põllud nõuavad tööd, heinamaad vajavad tööd, kari parandamist ja kõik see sageli sealjuures veel ei tasu. Kõige selle korraldus nõuab tööd. Vanemad ei oska alati teadlikult talitada, neilt ei saa ka nõuda maaelu puuduste täielist kõrvaldamist. Ka kodud jätvavad soovida, seal leidub küllaldaselt mustust ja korraldamatust, hoonete sisustus vajab täiendamist ja aja-

kohasemaks muutmist. Hoonete ümbrus jätab soovida. Põhja-Eestis kogu talude ümbrus on lage ja vajab korraldamist. Sinna on vaja ilu ja kaunistust. Toite-tingimused on veel halvad — paranemine võiks toimuda kiiremlt, sest toiduarustuse allikaks on maa.

Küla seltsielu jätab mõndagi soovida. Kõike on võimalik muuta ja kättesaadavaks teha, aga see nõuab tööd ja vaeva ning aega. Liiklemisolud jätvavad veel soovida, samuti puuduvad kohased liiklemisvahendid. Kui auto on meil ikka veel luksuses, siis selle tõttu, et neid valmistatakse kõrge elustandardiga maades.

Kui üldisi elutingimusi maal ei parandata, siis ei saa ka kuidagi takistada sealt põgenemist. Maaelu ei paranda mingi konjunktuur, ei ole loota peadendiseid hindu saadustele. Igaüks on

Küündia.

*Must kabi vajub nätskes künnivaos,
alt pingul naha puusal paisub lihas
ning poripriitsmeist laigulisel pihal
aegajalt pingutusest naksub tuos.*

*Hallpruune savivürge kõrvu laob
tuhm adraleht, kui pikas tihkjas vihas,
kuid higist määndind laubal tuhkejas kihar
kui räbal kleepub peenes ähinsaos.*

*Niisama mõttetult kui hobu astub,
mees rambind-käsi hoiab adrapead.
On mulla ligi hämar taevakaar
end surund lamedaks, kuid siiski seal,
kus ader pöörab sitket sarvimaad,
üks rahvas tõuseb valgusele vastu.*

„Looming“.

Bernhard Kangro.

oma õnne sepp ja seda parem õnne sepp, mida varem ta oma õige kutseala leiab. Ei paranda ka meil olukorda mingi ilmavaade ega riigikord, kui meie ise ei asu tööle.

Teenistuse leidmine linnas ei ole maalttulnud noortel kerge. Katsetatakse mitmeid tegevus- ja teenistusalasid, kui need ebaõnnestuvad, siis on peagi katastroof lähedal. Inimene on looduse produkt, seega ümbrus mõjustab tema elu, iseloomu ja tegevuse väljakujunemist. Praktiline elukool kasvatab ürgjõuliselt noori, ilma et isegi kõik sellest arugi saaks.

Kool peaks rohkem kasvatamisele rõhku panema. Haritlastest on maal tegelikult suur puudus nii seltsielus, ühistegevuses kui ka talude juhtimises. Kui vanad eksivad, siis noortel on vaja eksimused parandada. Samal ajal kõneldakse haritlaste üleproduktsooniist nii maal kui ka linnas. Haridus on noortel selleks, et leida enesele loovat tööd. Töö ja tegevus on niivõrd spetsialiseerunud, et iga ala nõuab üksikasjalikke ettevalmistusi. Hariduses oleme klassilisest haridusest üle — mitte ainult lugemine, kirjutamine — vaid vajalik on ka kutseline haridus. Igal alal tuleb olla spetsialist. Ei ole võimalu, et tulevikus iga talujuht on ettevalmistustel agronoom või põllutöökooli teadmistega või iga vallasekretär jurist. Kutseline haridus on selleks, et

neid teadmisi igapäevases elus rakendada. Põllumehe töö ei olevat moodne, nagu sport või mingi teine, sellepärast ei meeldigi ta paljudele.

Meie oleme oma noori senini kasvatanud küll koolides, aga selle töö juures oleme neisse jätnud eestluse tunde kasvatamata, kes julgevad uhked olla alati oma maale ja rahvale. Noortes peab olema julgust ja uhkust oma maa ja rahva üle.

Kool ei saa kasvatada noori igal pool ja igal ajal. Noortekasvatus peab jätkuma ka väljaspool kooli. Senini on meil palju noorte organisatsioone. Need haaravad aga oma liikmeskonda siiski väikese osa ja jõukamate kihtide noored. Eemale on jäänud enamus noori ja eriti kehvemad kihid. Noorte kasvatus on aga tähtis riiklik ülesanne. Noortekasvatusest olgu edaspidi kadunud internatsionalistlik värv, seal olgu puht rahvuslik värv ja rahvuslik kasvatus pöhimöte. Meil puudub vastav seadus noorte kasvatusel kohta, aga siia on vaja kindlat süsteemi ja organisatsiooni.

Organisatsioon noorte kasvatamiseks olgu niisugune, mis on paralleelne koolile ja tuginegu enesealgatuse põhimõttel.

Edasi tutvustab kõneleja uut laialatuslikku noorte organiseerimise kavva, mis haaraks kõiki noori ja mahutaks enesesse ka olemasolevad noorsoo liikumised ja organisatsioonid.

Maanoorte lähemaid ülesandeid.

Õpet. agr. J. Umariku kõne kokkuvõte.

Meie maanoorte liikumine on edenenud väga palju, eriti hulgaliselt. Soovitav on, et see töö edeneks nüüd ka väärtuselt.

Noorte liikumine naabermaais on palju edenenud, iseäranis Venemaal ja Saksamaal. Tulemused on saavutatud mõne aastaga. Seal areneb noorte töö juhi põhimõttel. On teisi maid, kus noorte liikumine areneb teises suunas, näit. P. Ameerikas ja Skandinaavias. Kui meie tahame kusagilt eeskuju võtta, siis ainult viimastest, kus isetegevus ja kasvatus toimub demokraatlikus vaimus.

Ameerika maanoorte lipukirjaks on sama märk nagu meil. Ainult igal lehekesel asetseb täht H. Mis tähendab tervis, süda, käed, pea. See tuletab noortele alati meelde, et inimene peab arenema tervikulikult. Ka meie maanoorte liikumise sihiks peab olema tervikliku inimese arendamine. Peab omandama oskuste alal tugevad, siis tuleb juba eeloleval sügisel samme astuda, et neid oskusi üheskoos arendada. Käte järele on tähtis pea. Mõnel alal ollakse meil väga tähelepanelikud, näit. naisterahvaste riietuse moe suhtes. Kuid kas teatakse ja ollakse nähtud sarapuu õisi, kas teatakse, missugused lilled väänavad oma õied päikesse poole? Peab hoidma silmad lahti igal ajal ja igal alal. Põllumees peab tundma loodust ja looduse saladusi. Neist saab teha järeldusi, mis väga tähtsad talupidajale. Mõned maanoortest on kasvatanud kartuleid. Kuid kes teist teab selle kartuli kohta, missugused haigused kartulitel esinevad? Niisuguseid pisaaju peab tähele panema ja kus oma mõistus ei anna selgust, seal tuleb pöörata selgituse saamiseks vanemate poole.

Põllumajanduslik maanoorte liikumine erineb teistest liikumistest seega, et iga liige viib läbi kodutalus mingi põllumajandusliku ettevõtte. Missuguseid ülesandeid võiks läbi viia tuleval aastal? Kontrollandmed näitavad, et tõuloomad on andnud ligi 50 kr. eest rohkem enamsaaki. Maanoored võiks pühendada sellele tähelepanu, kuna käesoleva aasta on kuulutatud veisekasvatuse aastaks. Meil seni sel alal pole

palju tehtud, küll aga P. Ameerikas, kus pooled puhtatöulistest loomadest on maanoorte muretsed ja kasvatatud. Noortel on selleks huvi ja armastust.

Tänavu on välja kuulutatud uudismaa harimise aasta. Ka noored võiks uudismaade ülesharimise tööst osa võtta. Et seda tööd viia lõpuni — kultuurrohumaani — selleks peab olema heinaseemet. Seda seemet raha eest osta on kallis. Seepärast võiks seda ise kasvatada. Kui puuduvad omal oskused, siis võib pöörduda konsulentide poole. See töö arendab käsi ja mõistust. Materjali heinaseemne põldude rajamisel seemne näol võib korjata looduslikult kasvavatelt taimedelt, see oleks sobiv ülesanne noortele.

Umbrohtunuid põlde ja teeääri on palju. Noored võiks ühiselt otsustada alustada aktsiooni umbrohtude vastu. See on tööala, missugune jõukohane noorematelegi liikmetele. Ka kukerpuude vastu võiksid noored aktiivselt välja astuda. On noortele teisigi tööalasiid, nagu aedvilja- ja juurvilja kasvat. Oskuste ja teadmiste abil võib neil aladel saake tõsta mitmekordselt.

Arendada südant, tähendab esteetiliste tunnete arendamist. Kes oskab loodusest rõõmu ja headmeelt tunda, selle elu on palju armsam. Siis kaob püüd linna. Kui ilutunne puudub, siis ka seda on võimalik arendada. Tuleb vaadata ja otsida ilu. Siia kuulub ka isamaa- ja rahvustunne. Naabritele ja kaasinimestele head teha, see omadus on meil kultiveerimata. Kas teie, noored, olete käinud vaestemajas kunagi selle elanikke vaatamas? Seda võiks teha väga hästi mõnel suuremal pühal. Missugust rõõmu see sinna viiks.

Vanasti ei tuntud seepi. Siis maskeeriti mustus lõhnade ja teiste abinõudega. Nüüd on seep olemas. Kuid kas noortel on küünealused ja kõrvad alati puhtad? Jaapanlased võivad olla kõigile eeskujuks. Nemed pesevad kaks korda päevas. Meie tahame olla kultuurrahvas, seepärast peame puhtust rohkem austama ja pidama. Õeldakse, et põllumehe elukutse ei võimalda puhtust. Saunad on meil igal talul olemas. Ei tohiks raskusi teha end kord nädalas pesta. See tõstab enesetunnet ja mõjub hingepuhastavalt. Iga noorte

Rikas sügise

Läbi nukruse naeratab keegi,
päikene särab, ent jahe on öhk.
Sügiseviilu pinguli keelil
haliseb vihmade, tormide rõhk.

Vajub maanteeviirg loogeldes uttu,
kauguste rindadel sosistab laan.
Põldudelt kajavat naeru ja juttu
kuulatab sügise haldjas kui paan.

Õitsma eksinud uuesti pihlak.
varblane sirtsus ja rõõmustab taas.
Juurviljad prisked ja kõrvitsa vilak
vajund otseti, kolletab maas.

Noortel kanadel punased harjad
põõsaste vahel, kus sibliimas jalg.
Munetud munakest hoolega varjab
peidetud pesakses takjate all.

Sajab!... kas mina nukrana närtsin?
Kevadet soojemat igatseb hing?
Sügise aardele hoopis loon värssi,
kolletand lehtedes küllusest ring.

Õunad õunapuul, tule ja küida!
Rõõm mulle rindu ja naeru täis
silma.

Sularail sõnul vaid õelda võin —
mida?

õnnistet sügise pilvine ilm!

Frida Ulm.

ringi liige peab võtma kohuseks hamba-
id, nagu ja käsi pesta. Puhtus viib
edasi ka tegeliku töö juures. Riik, näi-
teks, pidi vahele astuma piimaseaduse-
ga. See ei tohiks olla sundus, vaid kul-
tuurinimesele enesestmõistetav. Tervist
arendab ka spordimäng. See arendab
ühiltsi ühistunnet. Meie ühistegevus on
aga väga killustatud, see peab edaspi-
di kaduma.

Meie maanoorte liikumise tähtsamaks
puuduseks on olnud juhtide puudumine.
Selle kõrvaldamiseks peaksid katsuma
maanoorte liikumisest huvitatud oman-
dada põllumajanduslikke teadmisi põl-

lutöökoolides. Iga kojumineja hoolitse-
gu, et tema koduringist läheks vähe-
malt üks põllutöökooli, et seal vajalisi
teadmisi omandada ja neid edaspidi rak-
endada koduümbruse teenistusse.

Sageli vabandatakse ülesande läbi-
viimatust teistega, et need pole võimal-
danud seda või teist teha. Meie maano-
ored ei tohiks leida selliseid põhjusi,
vaid kõik ettevõetav tuleb korralikult
teostada.

Maanoorte töö on vastutav töö. See
töö ootab teid kodus. Selleks tähtsaks
ülesandeks lubage enesele soovida õnne
ja edu.

Maanoorte enesekasvatuse aluseid.

Peasekretär A. Kurvits'a kõne kokkuvõte.

Meie kuulsime eila, et kohtadel on
palju tööd tehtud. Kuulsime, et on tul-
nud liikmeid ringidest välja heita, ku-
na need on tööd takistanud. Meil on
tarvis paremaid inimesi, neid meil on
tarvis kasvatada. Seda on kõneldud
eila ja täna. Kui meil need vajadused
on selged, siis on kerge kõneleada maanoorte enesekasvatuse alustest.

Inimese arenemine algab sündimisega
ja lõpeb surmaga. See on igavene eda-
siminek. Siseilma arenemine algab ko-
dus, jätkub koolis ja peale kooli. Kõi-
gel sellel, mis meid ümbritseb, on meie
siseilma arenemisele määratu mõju.
Meie võime uhkusega tunnustada, et
meie kodud on tugevad, kes meid on
kaitsnud ja kaitsvat jõudu andnud. Sa-
muti meie vanemad on annud kasvatu-

se alal oma parima. Ka kooli kasva-
tustöö Eesti koolides on õigel teel. Meid
on kasvatatud rahvuslikus vaimus ja
isamaalises armastuses. Kool ei suuda
inimest viia vaimse täiuseni. Seda ei
saagi koolilt nõuda. Elu edeneb ja sel-
lega tulevad uued ülesanded ja kohu-
sed, mis meil tulevad täita. Selliseid
ülesandeid ei saa koolipingis ettenäha.
Seisamegi maanoorte enesekasvatuse
küsümise juures. Kodus olid meie kas-
vatatajaks vanemad, koolis õppejõud.
Enesekasvatuse juures oleme ise enese
kasvatavad. Koolis juhtis meid õppe-
jõud. Enesekasvatuses peame ise end
juhtima ning peame üksteisele eesku-
juks olema. Koolis olime passiivsed
vastuvõtjad. Enesekasvatuse alal pea-
me olema aktiivsed.

Kui me tahame enesekasvatuse tööd järjekindlalt teha, siis peab meil olema selleks siht. Kasvatuse sihiks on tervilik inimene, kes võimeline kultuuri ja riiki kandma. Enesekasvatuse siht ja ülesanne on sama. Maanoorte enesekasvatuse sihiks on: kasvada ja arendada kodanikeks, kes tahavad ja suudavad teha ülesehitavat tööd. Sellest sihist järgnevad ülesanded: iga maanoore eesmärgiks olgu kasvatada end kohusetruuks, ausaks, õilsaks ja teovõimsaks inimeseks. Noori kandku teadmine: „Mul on jõudu, ma tahan ja teen!“ Kadugu arvamus, ma kardan, ei julge jne. Iga maanoore ülesanne on välja arendada oma positiivseid võimeid. Jatkata eelmiste põlvede elutööd. Kanda neid kohuseid ja edasi viia neid ülesandeid, mis praegusele põlvkonnale pandud. Maanoored austagu oma rahva omapära. Saada täielisemaks ja paremaks inimeseks, see on iga inimese soov. Kasvatatud inimene suudab elada täiuslikku elu, ta on suuteline looma ilusat kodu. Tööhoog ja tegevustahe olemas maorganisatsioonist täiesti organisatsiooni üksikliikmete võimetest. Riiklikkude ja rahvuslikkude ülesannete täitmine nõuab tugevaid, terviklikke ja hästikasvatatud inimesi.

Vaimne kasvamine pole ükski noorte ülesanne. Sellele tuleb ka täisealistel mõelda. Noorus aga on kasvamise, valimemise ja jõudude kogumise aeg. Vanemadki peaksid noorte tööst ammutama uut usku ja energiat. Suurim ja kaunim eesmärk on, mis suunatud noorte enesekasvatusele ja nende enesetäiendamisele. Loodus varustab noort inimest energiaga, et ta suudaks koguda edaspidiseks oskusi ja teadmisi. Kandes noorustuld rinnas, kasutame omi noorusaastaid õieti, et need aastad jääks edaspidi meile meelde püsima heledate tähtedena.

Vahendeid enesekasvatuse tööks on palju. Kasvamine seisab sisemises vaimses protsessis. On tähtis, et meie, maanoored, ise end tunneks. Vaja enast ja oma siseilma tunda. Tarvis eritleda eneses peituvaid häid ja halbu kalduvusi. On vaja arvustavalt võtta ka oma elu. Teiste arvustamine pole võib olla kahjulik. See võib aidata ka leida tõe ja õigust. Enese tundmaõppimine, see ongi üks enesekasvatuse tähtsamaid aluseid. Alust tundes võime sellele ehitisi püstitada püsivaid ja kalmeid. Enese arendamiseks tuleb kasu-

tada heade raamatute lugemist, rahva ajaloo tundmaõppimist, mis avastab rahva kangelasteod, nende tegijate julgust. See avab noorele eeskujusid. Peame tutvuma suurte tegelaste elulugudega. Eriti oma rahva suurte meeste ja naiste elulugudega. Tähtis on ka maanoorte oma ajakirja lugemine.

Ei ole oluline, et meie palju loeme, vaid peame lugema väärtuslikku ja seda järjekindlalt. Kahe kuni kolme luuletuse läbilugemiseks peaks jätkuma aega igapäev, isegi kiiremail töö-hooaegadel. Selleks kulub ainult 10—15 minutit.

Mõtlemine loetu, elunähte ja oma tegevuse üle selgitab elu põhiseadused, mis kindlustab tahtekindlust ja julgust.

Elu on suur kasvataja. Vaja vaid leida ja kasutada head ja ilusat enesekasvatamiseks. On vaja lugeda kirjanudust, kuid ka suurt Eluraamatut. Enesekasvatusele aitavad kaasa suured ja head inimesed. Õpetajad, seltskonnategelased ja riigitegelased. Ka head inimesed oma lähemast ümbrusest. Ei maksa ainult piirduda nende inimestega, kelle nimi läheb ajalukku, vaid jälgida ka neid, kes ainult oma ümbruskonnas on teinud tublit tööd. Neid meie otsime ja leiame, austame ja õpime neist. Neist leiame eeskujusid.

Inimeste väärtuste tundmine, tundmaõppimine on võimalik iga päev. Enesearendamine toimub ka loodusevaatlemise ja -jälgimise töös. Sealt saab jõudu ja julgust edasiminekkuks.

Õpiringi töö on samuti väga suure tähtsusega. Maanoorte organisatsioonid pole mitte ükski praktiliste oskuste omandamise asutuseks, vaid ka enesekasvatuse asutuseks. Siin toimub vastastikune ühistöö. Siin kasvatatakse üksteisi täiuse poole. Ka majanduslik ühistegevus on suur enesekasvatuse tegur. Enesekasvatuse tegurina tuleb võtta ja tunnustada ka igapäevast tööd. Iga loov töö, mis meie teeme oma kodudes, on enesekasvatustilik. Neis töodes esinevad raskused. Võit nende raskuste üle toob elurõõmu ja annab julgust. Maanoorte looming on kõrge ja auväärne. Mõnes suhtes kõrgem veel, kui vaimne looming, see viib maanoori edasi ja kasvatab neid. Kui meie istutame lilli aeda, siis istutame lilli ka oma siseilma. Kui harime uudismaad, siis usume, et võime harida ka oma vaimset ilma.

Kodust lahkudes.

Hüvasti, kodused kased ja pajud!
Tee mind kui käega viibaten kutsub.
Süda aja lukustet uksi katsub:
varjun on rõõmud ja varjun on rajud.

Emä tulemaal kohendab hagu
keedise lõkke; murrab leivapala.
— võta ja söö! Talland isa jalad
rukkipõllul kord künden vagu...

— Küllap ma, kased, küllap ma tulen
teie rüppe otsima rahu!
Kord teie varju taas lapsena mahun,
viimseks uneks silmad mil sulen.

Kõik on kui templin vaiki. Ja kased
koplin nüüd küsivad: Lähedki jälle?
Ammuks see oli, kui oksadepõlle
sõlmin me, laps, sulle suvel oli asel

Lähedki jälle! Kas sa tagasi tuled
taas, kui ju kustuvad suvised kõlad?
taas meie tüvele toetad õla,
tõelik nagu kord olid taas oled?

Roopi Hallimäe.

Need on enesekasvatuse üldised põhimõtted. Maanoored on kutsutud selle tööle, nad teevad seda. Kasvatatud inimesena maanoored viivad edasi elu, seega jätame järele meeldivad mäles-

tusmärgid: ilusa taluna, korrastatud põldudena. See töö on tänuväärt meie riigile ja rahvale ja õnnistuseks meie tulevikule.

Rohkem vaimlist kultuuri maakodudesse.

Kirjanik J. Jaiki kõne kokkuvõte.

. Kirjanik J. Jaik'i kõne kokkuvõte. .

Kuna maa on kannud meie rahvast ja kultuuri, seepärast on põhjust maanoorte poole pöörduda kultuuriküsimustega. Tänavu on meil raamatu-aasta. Meie raamat saab varsti 400 a. vanaks. Sellest sündmusest ei saa minna mööda. Meie kirjandus on rikastunud. Raamatukogusid tuleks täiendada raamatu-aasta puhul. Meie raamat pole rahvale küllalt kättesaadav ei majanduslikult ega ka vaimliselt. Raamatu-aasta pu-

hul peaks raamatuis peituvaid väärtusi viima rahva sekka. Maanoored peaksid just igalpool käed külge lööma, et ettevõtetud ülesanne täitaks. Raamatukogude võrk peaks olema sama tihe kui algkoolide võrk. Maakodud on meil teistest riikidest maha jäänud. Kirjandus on kättesaadav. Sellele peaks mõtlema kodude kultuurilise sisustamise juures. Igalpool töötavad raamatu-aasta kohalikud komiteed. Maanoortel on sel alal võimalusi kaasa töötada.

Kas tasub tallu jääda või minna võõrsilt õnne otsima.

Alatskivi kalmistul Laksi Tõnise karredasse hauakivisse on raiutud kaks kätt, väljasirutatud sõrmed näitamas alla maa poole. Kaks kätt maa järele haaramas, — see on sümbolne mälestusmärk ühele meie isade isale, kes eluaeg oli palehigis võõrast, mõisat, teeninud ja kelle hinges valitses kustumatu soov saada kord oma maalapikest, ise peremehena künda enese ja perekonna tulevikku õnneks oma põldu.

See mees armastas maad ja tahtis talupoeg olla.

Enamik meist on näinud, et ka meiegi isad ja emad on oma kodutalu maad armastanud, nii nagu Vargamäe Andreski tundis nagu õnnejoovastust ja esimese armastuse värinat südames vaadates igale kraavijupile, mille ta suutis tõmmata ja igale kivile, mille ta jõudis kangutada adra teelt eemale. Aga Vargamäe lapsed ei tunnud seda

armastust ja jäid võõraks kodutalule, niisama kui võime näha igauks omaski ümbruses, et noored ei taha ehitada edasi seda, mis vanematele kallis on olnud.

Kas maksab tallu jääda, on raske küsimus igale maanoorele, kes algkooli lõpetamise järele peab vaiima tulevikuteelakmle suunda, aga niisama ka nende vanemaile, kes on kutsevalikul otsustavaks nõuandjaks. See küsimus kerkitab ülesse igal ajal, kui kuskil väljaspool on lahti midagi säärast, kuhu võib ligi asuda: kas minna linna kooli, minna välistöödele, õpilaseks mõne meistri juurde või mujale. Ja küsimuse lahendamine ei ole tihti sugugi kerge, sest talupidaja kutselise enesetunde on põllumajanduse viimaste aastate raskused lõõnud tublisti kõikuma.

Ilma pikemalt peatumata koolihariduse vähe lootustandvaid väljavaadetele, tahan käesolevates ridades näidata, et talupoja elu seisab kaugel ees teistest kutsetest oma tubliduse ja erilise veetlusega. Ühtlasi ei saa jätta nimetamata mõnesuguseid noorte kohustusi, ja märkimata, et talupoja majanduslik jalgealune on siiski kindlam, kui üldiselt arvatakse ja et tuleviku edasiehitamiseks on väljavaateid rohkem kui ustakse.

Põllumehele kuulub väärikas ülesanne: meie rahvast toita igapäevase leivaga. Temale kuulub ka väärikaim seisukoht, olla kõige suurema vabaduse kandja. Maaharija talupoeg omastöös ei allu ühelegi isandale ega käskijale, vaid on ise peremees omas maas ja töös. Põllumehe ainus juhtija on see, kes Suurt Loodust valitseb. Ja kui ka põllupidamiseski on raskusi, jääb tööks vanasõna, et ametmees ajuti, põllumees põline rikas, — nii nagu me pole nii targad, et võiksime lükata ümber ühtegi rahva vanasõna.

Meie riiklik iseoleminegi on tööks saanud tänu põlluharija rahva käevarele, kuid viimne aastakümme pole talutaredesse helgust liialt palju toonud. Meie teame kõik, milles see on avaldunud. Aga see ei pea olema nii, ja meie noortel, talukambritest võrsunud poistel ja tüdrukutel, on siin ka omajagu süüdi südameil olnud.

Kui elu, käskikäes nõudlikkuse kasvamisega, on teinud viimastel aegadel suuri edusamme, on need arengnähted piirdunud rohkem tehniliste radadega. Põllumajanduse tootmisvõtted kipuvad ikka jääma kivilinenult vanale paigale,

piirdudes vaid sellega, mida kunagi isa või isaisa suutis rajada ja anda raschel asumistöö. Põllumajanduse kultuuri tagasihoidlikku arengut tuleb kirjutada noore loova tööjõu talust võõrdumise arvele.

Peame austama põllumehist vanemaid, kes kogu oma tervise ja jõu ohverdavad laste tulevikule, püüdes neile võimaldada rõõmsamat ja kergemat elu. Kuid see pole taludele kerge, eriti veel kui kasvav põlv jääb ise maale ja maamuredele võõraks, nagu me paraku näeme nii tihti. Püütakse pääseda ükskõik millistele kutsetele, kui aga põllutööst lahti saaks. Ja see läheb nii kaugele, et isadel pole tihti enam poegigi, kellele talu pärandada, kes tahaks seal edasi ehitada, kuhu vanemad raskemas töös väsisid. Nii valgub huvide kõrvalesuundumise pärast eluvärske noorem põlvkond maalt teistele aladele, ehitades kodust ammutatud võimete varal võõraid ehitusi, mis tihti isegi vaenulised maakodule.

Ei ole aus, et kõik, kelle tiivad kannavad, püüavad emamaalt eemale lennata. Ei ole aus, et meie ei märka, kui rasket tööd peavad tegema vanemad, kuni vaid kont ei murdu ja lihased ei rebene. Tuleb saada aru, et see, mis noorele käele kerge tundub, on vanale ju ammu raske ja et meie kohus on siin appi tulla. Kui töökäsi rohkem, muutub kergeks suurimgi kivi ja kui noorus, kelle käes seisab võimalus areneda eluga sammu pidada, asub oma lahtise peaga üksmeeles isatalu juure, ei pruugi talu töövõtetki jääda enam nii raskeks ja tulu kasinaks.

Mõistes kohustusi meie mõistame ka omi vanemaid ja mõistame nende armastust talu kui oma elutöö vastu. Ja meiegi siis hakkame armastama seda maad, kellest oleme ise sirgunud ja kasvanud, ja me võime saata oma noorusega korda palju ja väärtuslikku.

Ja kas ei maksa siis talupoeg olla, kui heinamaa tootab neliviisi või rohkem kordi suuremat saaki seisest? Kui mätalisel võsakarjamaal pole enam karjapoisil vaja taga kihutada kitsejalgseid lehamullikaid, vaid lopsaka rohuga karjakopleis söövad nii päevad kui ööd lehmad, kes ilma iga lisa söödaga annavad oma 20 liitrit piima päevas? Ja kui ka talvel saame palju piima, mitte üksi suvel! Kas poleks lust vaadata lambaid, kellelt 5—6 kilo villa aastas saab? Kas see loomulik on, et kõik peekoni ja munade väl-

Tööciähtune.

Suvi heitis üle parda
oma viimse nädala.
Mina öhtuks kandsin sarda
luhas närbund ädala.

Looja vajuv päikse kera
roostest kuma lagutas;
kuskil luisatav veel tera
kaugelt vaikust kaigutas.

„Looming“.

Kõmas sõitu üle silla,
laadaliste lallitust.
Laotas luht, veel ehasht lilla,
udu nagu hallitust.

Soetas taeva vinetume
tähti vargsi vaatavaid —
pööriõhtu soe ning sume
sügisesse maatas maid.

Mart Raud.

javeo valuuta kulub ära välismaa villa-
saaduste sisseveoks? Olles talupojad
peame uhked olema oma ta-
lupoja-verele, aga uhked ka talu-
poja-riidele.

Noorema põlve ülesanne on talusse
tuua häid loomatõuge ja viljasorte,
aga tihti ka loomi, keda pole üldse va-
rem seal kasvatatud ja kultuurtaimigi,
mida pole varem tuntud. Näiteks me-
sik, mis kasvab suur ja võimas, olles
hea toitetaim karjale (nagu ristik),
aga mis maasse küntult annab sama-
suguse väetismõju, nagu laudasõnnik,
õitseajal lisaks kõigile pakkudes roh-
kelt mett mesilastele. Noorem põlv
peab teadma arstirohutaimede kasvatu-
se tulutoovust (kummel, palderjan, pi-
pirmünt j.t.). Ei ole põhjust kahelda
väikeloomade pidamiseski, alates vast
jänestest ja paremal juhul lõpetades
koguni hoberebastega. Õeldagu mis ta-

hes, aga sellised väljaveatad on igata-
hes olemas ja kuuluvad põllumajandu-
sele. Ei maksa loendamist jätkata: ta-
lupidamises on küllalt tööd, kui ainult
oleks tegijaid.

Meil on palju maad ja ei ole hirmu,
et see ei suudaks toita talupidajate pe-
rekondi, tervet rahvast ja hulka välis-
maastki, kui see oleks võimalik. Vähe
ainult on meil käsi, kes tahaks adra-
puid hoida. Tööjõu puudus teeb töö ras-
keks, teeb pinnapealseks ja halvasti ta-
suvaks. Põllutöölisi saada on raske.
seepärast muutub üha tähtsamaks ta-
lupoja oma perekond. Ja kuna väljas-
pool tõmbuvad olud kitsamaks, hak-
kabki viimasel ajal enam selguma, et
targem kõigest on tallu jääda.

Ei ole vist küll karta, et kunagi pe-
ret liiga palju saaks. Maa võtab vastu
iga töömehe ja maksab ka palga igale
töömehele. E. Priks.

Talude laostumise probleem iseseisvus- aegses ilukirjanduses.

Iseseisvusaegsete külaromaanide ja
jutustuste silmapaistvama probleemina
lõidab tähelepanu talude majanduslik
allakäigu küsimus. Seda küsimust kä-
sitlevad A. Kivikas romaanides „Jaa-
nipäev“ (1924. a.) ja „Mihklipäev“
(1925), Mats Mötslane — jutustustes
„Liblika lend“ (1927), „Mõrane hing“
(1930), „Kevadised vood I“ (1931) ja
„Kevadised vood II“ (1933), R. Roht
— romaanides „Aeg“ (1929) ja „Võit-
luse teel“ (1933).

Kõigi nende romaanide ühendava
juhtmõttena kerkib esile, et laiuta-

mine nii isiklikus elus kui
majanduslikus ettevõtlus-
ses viib talu majanduslikule
laostumisele.

Suguvõsa pärimusi kandvate suurta-
lude languse põhjusena märgitakse
A. Kivikase poolt (romaanides „Jaa-
nipäev“ ja „Mihklipäev“) muutunud
ühiskondlikke olusid ja koolitatud laste
ebakohast, talu majanduslikule kande-
võimele mittevastavat eluviisi. Uued
ühiskondlikud elunõuded kirjutavad ta-
lule ette laste koolitamist. Kuid talu
suurus ja jõukus sunnib omakorda

peale ka laste koolitamise ulatuse (lhk. 6, 97), kuna suurtalu traditsioonide kohaselt on endast mõistetav, et suurtaalu peab ka laste koolitamisel rohkem suutma kui väiketalu. Samal ajal aga koolitatud laste pillav ja tööd põlgav eluviis kisub talud majanduslikesse raskustesse.

Jõuka suurtalu allakäiku käsitab Mats Mõtslase „Liblika lend“ (1927), kus talu veereb pärimäge korporandist poja ulaelu tagajärjel (lhk. 58—145). Ümberkaudsete talude massilise allakäigu põhjustena kriipsutatakse alla isiklikku laiutamist, üle jõu elamist, vähest tööpinget, žirosid (lhk. 43, 44, 45, 163—194). Ühiskondlikest tegureist on märgitud majapidamise korrastuslaadi ebakohasus uues olundis (teravilja- ja linakasvatuse majapidamised ei sobi muutunud turu olukorda — lhk. 146). Ajajärgu töö sõnastab Mõtslane samas raamatus (lhk. 214): „meie aja inimesel on eriline kirg hiilguse ja toreduse, kerge ja ulaelu järele, nagu kärbestel kivhti järele.“

Sama talu imekerget päästmist näitab Mõtslane jutustuses „Mu kodu“ (1927). Ometi teame, et kõigi ülevõlastatud talundite päästmiseks ei jatkunud isegi riigivõimu vastavaist sammudest (moratooriumid, laenuprotsendi alandamised, võlgade ümberlaenus-tamised).

Talude allakäigu põhjusi eritleb Mõtslane ka 1930. a. ilmunud romaanis „Mõrane hing“. Ka siin on talu majandusliku laastumise peapõhjuseks kergemeelsus: — žirode jagamine, kergekäeline laenamine (lhk. 291, 293) ja ajavaimule omane laiutamine nii ühissetevõtete organiseerimisel kui talumajapidamise korrastamisel (lhk. 198—199, 279). Väga õieti märgitakse ühe olulise tegurina (mis üldiselt suurel määral mõjutas talundite raskustesse sattumist — J. V.) taluniku tööjõu liigset laialikiskumist seltskondliku tegevuses (lhk. 319).

Talude võlgadesse sattumise põhjusi käsitleb Mõtslane ka romaanides „Kevadised vood“ I (1931) ja „Kevadised vood“ II (1933). Erilist väljatõstmist väärub sellest küljest „Kevadised vood“ II.

Selles raamatus kerkib tooniandva põhjusena esile talu ülevõlastamisel liigne uuenduslikkus talumajapidamise korrastamisel ja ülejõuline laiutamine

majanduslikus ettevõtluses (moodne jahuveski, linatööstus j. m. talu kõrvalharudena). Tõrvandi Hansu unelm oli (lhk. 111), et Eestist saaks teine Taani, kus põllumajandus oleks niisama kõrgel arenguastmel kui Taanis.

Ka Toomari Heino arvamuse järele pidid põllumajanduses peituma piiramatud arenemisvõimalused (lhk. 112). Nii oli Toomari noore peremehe töökspidamiseks (lhk. 114): „ega norutamine ja vanast kinnipidamine enam aita. Väljapääs on vaid ratsionaalses majapidamises. Peab uusi võlgu tegema, et vanu suudaks kinni maksta. Las' ruubli minna, et kahel oleks ruumi tulla.“

Kunstväetised ja ostu jõusöödad, traktor, ja laenukapital — need pidid olema ajakohasteks palgasulasteks, kes teenivad tasa nii omapalga ja jätaavad peremehele üle ka puhast (lhk. 112, 113, 183).

Selle juures kerkib esile Toomari noore peremehe ülepaisutatud majandusliku ettevõtluse algpõhjusena — isiklik auaahnus (lhk. 120): Toomari Heino ülim siht, ta ideaal — „olla kaasanimestest imestatud, leida kiitust neilt.“ „Tema pidi olema esimene teiste hulgas oma talu väärtuse, korralikkuse, eeskujulikkuse poolest. See pidi olema tükike Taanit Eestis, nagu seda üllistasid ajakirjad, raamatud, instruktorigid.“

Talu rahalistsesse raskustesse sattumist mõjutasid ka peremehe liigsed kulutused isiklike tarvete rahuldamiseks (lk. 143, 196, 199, 208), ja liigvee ikaldusaasta (lk. 167).

Samal ajal kiskus peremees oma tööenergia talust eemale seltskonna- ja poliitikategelase kohustustega. Avaliku tegelase kuulsus ja poliitikategelase kohustused riisusid suurema osa tema ajast. — „Ta pidi selgeks tegema oma ümbruskonna valdadele, et midu ei parane seisukord riigis, kui põllumehed ise ei võta enda kätte poliitilist juhtimist“ (lk. 224). Tulid lisaks riigikoguliikme kohustused ja algas „kahe koha vahel tilkumine“ (tähen-dab Tallinna ja kodutalu vahel — J. V.)

Kõige selle tagajärjeks oli, et „Toomari talu, see omaette väike Taani, kuhu suundusid ekskursioonid, kuhu läkitati põllutöö-praktikante ja viidi kodumaa arenguga tutvumejaid välismaalasi, see kõneles jõukusest ja ees-

kujulikkusest“ (lk. 233). Kuid see talu oli raskelt ülevõlastatud ja libises peremehel käest juba põllumajandussaaduste hindade kõrgseisu ajal.

R. Rohu romanides „Aeg“ (1929) ja „Võitluse teel“ (1933) esineb maa majandusliku ja moraalse laastumise peapõhjusena linn oma paheliste mõjude ja eeskujudega. Talud kisub majanduslikult allamäge koolitatud poegade ja tütarde kergete meelne laiutamine, ülejõu elamine ja tööd põlgav eluviis. Need pahelised mõjud on aga sisendanud koolitatud maanoortele linn oma paheliste eeskujudega. Koolitatud poegade ja tütarde kaudu tungivad linna pahelised mõjud ka maale. Ja ajavaimu vastuvõtlikus õhkkonnas levivad nad seal kõigile nakkava taolina.

Eeltoodut kokku võttes tuleb ütelda, et talude ülevõlastamise ja majandusliku laostumise põhjusi on käsitletud iseseisvusaegses ilukirjanduses küllaltki huvitavalt, kuid teatud piirides siiski ühekülgsest. Nii on kõigi eelnimetatud kirjanike juures talumajapidamiste raskustesse sattumise põhjustena tooniandvad peamiselt isiklikud põhjused. Kuid ühiskondlikke tegureid, mis etendasid suurt osa talude ülevõlastumises, on üldiselt vähe valgustatud. Talude ülevõlastumise põhjuste selgitamisel on Mats Mötslane tunginud sügavamale teistest. Kuid ka sellel autoril on nähtuse lähemal selgitamisel jäänud mõndagi kahe silma vahele. Nii on omariiklusaegses ilukirjanduses kirjanike poolt valgustamata järgmised ühiskondlikud tegurid, mis etendasid suurt osa talundite võlaraskustesse sattumisel. — Vene renteide evakueerimisel ja rahaväringu langemisel sõ-

ja- ja revolutsiooni aastate keerus kaotasid talud oma tegevuskapitali. Sõja aastate rekvisitsioonid olid laastanud talud elus inventaarist (lehmad, hobused jne.). Elatu inventaar oli jäänud uuendamata sõjaolundis. Puuduliku tööjõu- ja inventaari tõttu olid põllud saanud aastate jooksul puuduliku harimise- ja väetuse osaliseks. Talude paigal püsiv oskustööliste kaader oli läinud kaotsi sõjakeerus või kistud eemale maareformi teostamisega.

Iseseisvas omariikluses osutus vajalikeks nii üleminek omavalitsuse majapidamise süsteemilt rahamajandusele, kui talu tootvate tulundusharude ümberkorraldamine (üleminek teravilja- ja linakasvatusele karjamajandusele).

Majandusliku süsteemide murranguga käis kaasas ka talukäitise loovate tegurite tähtsuse ümberhinnang taluniku hingeelus. Omavarustuse majapidamises oli tähtsamaks loovaks teguriks talupidaja isik. Järsk üleminek rahamajandusele nihutas loovate jõududena esiplaanile teised tegurid. Laenukapital (omakapitali puudumisel) ja moodne inventaar pidi etendama automaatselt loovate palgasulaste osa moodsas, rahamajanduse süsteemi talupidamises. Eeltoodute kõrval oli talundite hulgalisel raskustesse sattumisel tähtsamaks ühiskondlikuks teguriks maailma majanduse kriis (tasakaalu kadumine talu müügi- ja ostusaaduste hindade vahekorras ja võlakoormise kasvamine enam kui kahekordseks sama ulatusliku müügisaaduste hinnalanguse tulemusena). Kõik need põhjused ootavad meie iseseisvusaegselt ilukirjanduselt alles lähemat valgustamist.

J. Viidang.

Minu esimesed tantsud.

Ma ei tea kindlasti, kas need olid just päris esimesed, millest siin jutustan. Kuna ma sellal olin juba nelja-aastane. Võiks arvata, et mu tantsuhoog saabus varem. Vastav tantsulaul oli küll juba ennem selge.

Kindlaste pole tolle sõnad ilma viisita nii ilusad nagu nad olid lauldes. Ka rütm on tähtis. Nood koim

kordus-sõna kummagi rea lõpul ongi just rütmi ja viisi pärast.

Laul ise oli nõnda:

*Minu kana muneb muidugi,
muidugi, muidugi:
tal pole kukke tarviski,
tarviski, tarviski.*

Jõgeva maanoorterangi rahvatantsu rühm teisel maanoorte kongressil. Paremal seisab ringi juht ja tantsude õpetaja prl. Linda T e d e r.

Kuid ega sõnad polnudki tähtsad ning ega ma neile üldse mõelnudki. Peaasi oli rütm ja tants. Oi kuis seda minu tantsu ikka jälle ja jälle tahtsid näha suured inimesed! Eriti Priku-Jüri.

Priku-Jüri oli üks ehitustöölisi meie uue maja ehitamisel. Küll ta näis mulle imelik ja mõistatuslik! Ega ta kunagi ei rääkinud otsekohest juttu, vaid ikka kuidagi ringiratast. Ta jutud olid kõik midagi mõistatusetaolist, nõnda et alati tuli esmalt mõelda, mida need võiksid tähendada.

— Kuule, poja, kui sa nüüd tantsiksid veidi? Ta algas tavaliselt igapäev, kui oli söönud lõunaleiva. Ning ise ruttu hakkas vilistama mu tantsuviit. Päris tore oluks selle järgi keerutada üle läveesise kummelimuru, kuid — ma tõesti ei julgenud. Kuna pelgasin veidi Priku-Jürit ta nurgeliste juttude pärast. Ja ta rõnda kuidagi salapäraselt naeris tasakesi endasse, kui tal õnnestus näha mu tantsu. Too habemesse naer aga mulle kohe põrmugi ei meeldinud.

— No, eks sa nüüd proovi ikka veidi! ta anus edasi.

Kartsin, et ma siiski kaua ei suuda seista vastu ta meelitusile, ja jooksin kopli — tolle paksu toomingapõosa varju, kuhu varemgi olin peitnud end mõne edeva külalise uudishimulike pilkude eest. Kuna ma sealt peidikust õuele ei näinud, arvasin, et mind õelt samuti ei nähta — ning — nüüd algasin tantsu. Lugu oli õige pikk. Üks käsi puus, teine tõstetud kõrgele üles — nõnda keerutasin läbi heinast.

Priku-Jüri tundis mu peidikut ning selle puudusi. Samal ajal, kui algasin oma tantsulugu, ta ruttu ronis juba õige kõrgele valmisolevale majaseinale ning jälgis sealt minu tantsu nagu teatrirõdult, kuna tilluke toomingapõosas sellase vaatekõrguse jaoks mind enam ei küündinud varjama.

Kui tantsu järele viivuks heinasse istusin puhkama, kuuldus toa juurest töömeeste rõõmus koorisnaer. Nad kõik olid koondunud Priku-Jüri manu telingule, kust jälgisid minu tantsulugu.

See oli alles ootamattus! Kogu päeva hoidusin töömehist kedagi koh-

tamast. Öhtul, pere tulles tulemaale öhtusöögile, Jüri — nähes mu pelglikkust — lohutas:

— Ega sellest siis olnud midagi, et me natukese vaatasime! Või me hästi nägimegi sinna toomingapõõsa taha! Me nõndasama tegime üheskoos seal suitsu!

Ega ma seda Priku-Jüri juttu ei uskunud. Küllap see oli samuti nurgeline nagu ta jutud kõik. Tükiks ajaks unustasin tantsu hoopis.

Kuni ühe talveöhtuni, mil elasime juba uues toas.

Traksi tädimees oli tulnud meile külla. Teda ma ootasin kangesti. Kuna tal olid sellased imelikud rõõmsad silmad ning helevalged juuksed rippumas kaelal just nagu soetud linad. Peale selle suur ja mitmetpidi kõver piip toreda vaskaanega. Ei olnud minu isal säärast piipu. Tal oli küll üks sirge varrega, kuid see polnud kuigi ilus, ega olnud tal ka toredat vaskaant — polnud kaant üldse.

Kuidagiviisi Traksi-tädimees oli saanud teateid minu tantsuoskusest. Muide, temale ma healmeel oleksin veidi tantsinudki. Aga kuidas ma julgusin öelda et, vaata: nüüd ma hakkam tantsima! Läksin seepärast ettetuppa, mis oli pime — külaline oli tagaruumis — ja algasin tantsu. Es-

malt vaikselt, ilma lauluta, hiljem lauluga, ja ikka üha valjumalt, hoogsamalt. Kui nüüd tädimees näeb, siis nähku! mõtlesin ja muudkui keerutasin edasi.

Aga või's tädimees oli pime või kurt, et ta mind ei näinud! Tasakesi ta oli tulnud üle läve ja seisis nüüd vaiksena soojamüüri juures varjus.

Kui lõppes tantsuhoog, nägin, et müüri ääres punetus miski puhuti. See oli Traksi-isa piip, mille kaane ta oli unustanud lahti.

Läksin ligemale. Ta silmad olid nüüd kirjeldamata - rõõmsad. Justkui päike neist paistis vastu. Läksin ta juurde. Oma kahe mannetu käega haarasin ta ümber niipalju kui ulatasin.

Võttis mu sülle ja viis tahatuppa. Sina pisike naaskel küll! hellitas ja silitas mu helekollaseid juukseid.

Traksi-tädimehel on nüüd mulla all väike maja; nagu me saame selle igaüks, kui oleme elanud mulla peal, üks vähem, teine — kauem. Seal puhkab ta põrm. Aga vahest on nii raske uskuda, et need rõõmust heledad silmad enam ei näe siia meie mullapealsesse maailma. Või näevad siiski? Vaatab praegugi üle mu ridade vaikselt ja südamlikult ning ta silmis on taas helendav soojus.

Roopi Hallimäe.

Perenaise kutseharidus on maa tütarlapse parem kaasavara.

Kuidas toimub õppetöö kodumajanduskoolides.

On alanud uute õpilaste vastuvõtt pea kõikidesse kodumajanduskoolidesse. Need koolid on ette nähtud meie maa peretütardele ja on neile ka pea eranditult vastuvõetavad. Millised on õpilaste vastuvõtu tingimused kodumajanduskoollesse ja milliseid õppeaineid neis käsitatakse, sellest on igal aastal vastavais ajakirjades üksikuid märkmeid leidunud. Olgu siinkohal sellest siiski veel mõni rida.

Kodumajanduskooli kursus on üheaastane, pea kõigis kooles jaanuarist sama aasta detsembrini. Õpilasele on võimaldatud paarinädalaline heinaaegne koolitöö vaheaeg, mil nad kibedamal tööajal võiksid omi koduseid abistada.

Õppemaksu koolis ei ole, küll tuleb aga õpilasil kooli juures asuvas sunduslikus ühisköögis iga täiskuu eest Kr. 8—10—12 söögiraha maksta. Ühisköögi tasu võib osaliselt ka toiduainetasuda. Samuti tasuta on õpilasil korter ühes vajaliku tubade sisustuse, kütte ning valgustusega, õppeabinõul ja vahendid, ning tarvitada kooli raamatukogu. Et õpilased harilikult kooli poolt kindlaks määratud odavat vormiriietust peavad kandma, siis ei nõua kooliaegne riietus ka erilisi kulusid. Käsitöö ja kudumise ning muude tarbeesemete valmistamiseks vajalikud materjalid muretseb harilikult õpilane ise, kasutades just eriti palju oma ko-

dust saadavaid lõngu ja muud. Omast materjalist valmistatud esemed jäävad õpilasile endile. Kui õpilasel võimalused puuduvad vajalikkude materjalide ostuks, siis muretseb neid kool ning valmisesemed jäävad säärasel korral koolile. Viimased juhtumid on harukordsed, kuna iga üksik õpilasist harilikult jõudu pingutab selleks, et oma veimevakale alust panna.

Iga kooli juures tegutseb kehvemate õpilaste abistamise otstarbel laenufondi kassa. Tänuväärt alus nendele kassadele on pandud mõni aasta tagasi Põlvtööministeeriumi poolt ja hiljemini on koolid pidude ülejääkide, annetuste ja muil teil kassa põhikapitali suurendanud. Mõnes koolis, näiteks Vasulas, laenufondi kassa põhikapital küünib pea Kr. 1000.— Nimetatud laenufondi kassast antakse välja korralikkudele, edasipüüdjatele, toetust vajavale õpilasile kuni poole söögiraha summa ulatuses protsendita laene kuni viie aasta peale, ja ka tagasimaksmisele mittekuuluvaid toetusi. Laenufondi kassade abil avanevad võimalused ka kehvemal, kuid püüdlikel noortel endale kodumajanduslist kutseharidust omandada.

Vasula ja Saku kodumajanduskoolide juures töötavad kuuekuise kursusega perenaiste abiliste eriklassid. Nende klasside ülesandeks on perenaiste abide ja taluteenijate ettevalmistamine. Kuid ka need peretütred, kellel võimalus puudub tervikaastat kodust eemal viibida, võivad väga hästi kuuekuised kursused läbi kuulata. Ühisköögi kuutasu eriklassides on tunduvalt odavam, kui samade asutuste aastastes koolides.

Eriklassides on ette nähtud samad õppeained, mis aastase kursusega koo-

lis. Neid aineid käsitatakse ainult poole lühemalt. Erilist rõhku pannakse harjutustöödele. Edukalt lõpetanuile kool soovitab teenistuskohad.

Kodumajanduskoolide ja kuuekuiste eriklasside õppekavades on ette nähtud järgnevad õppeained:

1. toitmisõpetus, toitude tegelik valmistamine, toiduainete alalhoiuvõidid ja toitude serveerimisvõtted;

2. näputöö ja kudumine: paikamine, nõelumine, kaunistusesemete valmistamine, mehe-naise-lapsepuu ja rõivaste õmblemine ja kangakudumine;

3. aiandus-mesindus: viljapuuaegade korraldamine ja asutamine, puukool, marja-, keeduvilja- ja iluaiad; mesilaste asutamine ja korrahoid;

4. koduloomade- ja linnukasvatuse;

5. naise tervishoid ühes lastehoiu ja lastekasvatusega;

6. kodukorrastamine ja koduhoid;

7. ühiskonna õpetus (taluperenaise õigused ja kohustused küla ühiskonnas);

8. laulmine ja

9. võimlemine, rahvatantsud ning seltskondlikud mängud.

Kooli sisseastujad tütarlapsed peavad olema sundalgkooli kursuse lõpetanud ja vähemalt 17 a. vanad. Sooviavalduse esitamisel on nõuetavad hariduse- ja sünnitunnistused, ehk neist kinnitatud ärakirjad.

Praegu töötavad kodumaal järgnevad üheaastase kursusega kodumajanduskoolid: Mõdriku, Saku, Säreveere, Orgita, Karja, Antsla ja Vasula. Peale nende veel kuuekuise kursusega eriklassid Saku ja Vasula koolide juures.

J. V.

Pohlad on tervislik toit.

Tarvitame pohle toorelt ja toiduna.

Praegu on igaühele hulganähtes kättesaadaval — seda põhjamaade kulda. Neid on juba ammu ajast toiduks tarvitanud isegi need perekonnad, kellel ei ole võimalik muretseda endile talveks hoidiseid teistest marjadest või puuviljust. Leidub isegi inimesi, kes ütlevad, et pohlad neile sama tähtsad olla kui sool.

Et pohlad meie perenaise tagavara keldris enam ruumi on leidnud kui teised marjad, tuleb küll sellest, et nende muretsemine kergem on, kas seetõttu, et metsas punavad künkad otse tahtmata ligi meelitavad või linna perenaisel nende hind ülejõu käiv ei ole. Teiseks ja võib olla veel suuremakski

neaks omaduseks on pohladel nende hõbus ja odav alalhoidmine. Viimane asjaolu on tingitud pohlade suurest bensoehappe sisaldavusest, mida alles viimasel ajal on märgatud tarvitama hakata ka teiste marjade toorelt alalhoidu.

Pohle võime talvel hoida: 1) tervetena vees, pudelites ehk puunõudes; 2) toorena katki tambitult ilma suhkruta; 3) keediseana (magus ehk ilma suhkruta), 4) toore ehk keedetud mahlana.

Kuna viimasel ajal ikka enam tähelepanu pööratakse toorhoidiste valmistamisele, siis on pohlad just ideaalsed selleks otstarbeks. Kõneledes toore puuvilja või marjade tarvitamisest, rõhutatakse alati nende vitamiinide sisaldavust. Vast arvab mõnigi, et pohlades neid kindlasti ei leidu. Õnneks võime aga ütelda, et pohlad sisaldavad vitamiine sageli enam kui mõnedki teised marjad. Ka on pohlades rikkalik mineraalainete (toitesoolade) tagavara, mis meie organismile on hädavajalik.

Sööme siis pohle igal viisil ja oleme tänulikud, et meie maad on õnnistatud säärase varandusega. Sööme neid sa-

latina liha- ja aiaviljatoitude juurde, toorelt puuvilja asemel, joome pohlamahla, keedame neist kisseldi, putru ja suppi, millele lisame tangu, klimpe või jahu; võime neid tarvitada ka pudin-gute ja kookide juurde.

Pohla tarvitatakse ka arstirohuna. Eriti head on leitud need olema reumatismi vastu. Häid tagajärgi olevat saavutanud mõni nimetatud haiguse all kannataja pohle järgmise retsepti järgi tarvitades: 3 supilusikatäit pohle segada 3 teelusikatäie suhkruga, lasta 2 tundi seista, segada ja tarvitada umbes tund aega pärast hommikusööki. Säärane annus tarvitada igapäev järjekindlalt 6—7 kuud ja tagajärg on üllatav. See paranduse vahend on odav ja just sellepärast katsetamisväärne sellele, kes on kord juba haige.

Praegu on paras aeg mõelda sellele kuidas neid ainult suuremal hulgal võimalik muretseda ja talveks alalhoida oleks. Ei ole need ainult maiuseks ja raiskamiseks, nagu paljud hoidiste tarvitamisest arvavad, vaid just toiduks ja terviseks.

M. Rava.

Piim on kõige laialdasema kasutamisevõimalusega toiduaine.

(Järg.)

Mahlapiimad valmistatakse järgmiselt: hästi külmale toorele või keedetud piimale lisandatakse tugevasti kloppides mingit puuviljamarmahla või püreed ja vähe suhkrut. Mahlapiimale võib enne tarvitamist lisandada ka vähe seltersi. Tõendatakse, et mahlapiim on väga kergesti seeditav, ka siin hüübub piimavalk väga väikeste helvetena. Mahlapiima juuakse külmalt kas otse klaasist või läbi kõrre, ka võib enne laualeandmist klaasi mahlapiimale tõsta lusika täis vahustatud koort.

Sidrunipiim. $\frac{1}{2}$ lt. piima, $\frac{1}{2}$ —1 sidrunimahla, vähe suhkrut.

Sõstrapiim. $\frac{1}{2}$ lt. piima, $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ klaasi valge- või punasesõstramahla, vähe suhkrut.

Murakapiim. $\frac{1}{2}$ lt. piima, $\frac{1}{4}$ klaasi murakamahla, vähe suhkrut.

Õunapiim. $\frac{1}{2}$ lt. piima, $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ klaasi õunamahla, vähe suhkrut.

Maasikapiim. $\frac{1}{2}$ lt. piima, 1 klaas maasikaid, vähe suhkrut.

Maasikad surutakse katki või läbistatakse sõelast, lisatakse kloppides külma piim, soovikorral maitsestatakse suhkruga. (Marjad võivad jääda ka terveks, kuid siis lisandatakse neile suhkrut, lastakse mõni tund külmalt seista ja siis valatakse piim.)

Vabarnapiim $\frac{1}{2}$ lt. piima, 1 klaas vabarnaid, suhkrut. Valmistus — kui maasikapiim.

- Mustikapiim** $\frac{1}{2}$ lt. piima, $\frac{1}{2}$ —1 klaas mustikaid, suhkrut. Valmistus — kui maasikapiim.
- Tomatipiim** $\frac{1}{2}$ lt. piima, mahl või püree 1—2 tomatist. Valmistus — kui mahlapii.
- Porgandipiim** $\frac{1}{2}$ lt. piima, $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ klaasi porgandimahla. Valmistus, kui mahlapii.
- Pähklipiim** $\frac{1}{2}$ lt. piima, 2—3 spl. pähklituume, $\frac{1}{2}$ —1 klaas vett, soovikorral vähe suhkrut. Pähklituumad purustatakse, lisandatakse vesi, kuumendatakse ja lastakse mõni tund seista, kurnatakse ja lisandatakse külmale piimale.
- Munapiim I** $\frac{1}{2}$ lt. piima, 1—2 supilusikat suhkrut, $\frac{1}{2}$ sidruni- või muud mahla või $\frac{1}{2}$ klaasi õlut, 1 munarebu, lastakse hästi kloppides keema tõusta. Jook peab hästi vahutama ja juuakse kuumalt.
- Munapiim II** 3 munarebu vahustatakse 3 supilusika suhkruga, maitsestatakse pähkli, sidrunikoore, pruuni suhkruga või kohvivedelikuga, lisatakse $1\frac{1}{2}$ klaasi keeva piima, klopitakse kuni jahtunud, lisandatakse $\frac{1}{2}$ —1 klaas vahustatud koort või 3 vahustatud munavalget.
- Piimatarrend.** 1 lt. keeva piimale lisandatakse 10 lehte leotatud želatiini, maitsestatakse suhkruga vanilje või sidrunikoore või pähklietega. Valatakse vormidesse või kaussidesse tarduma. Süüakse mahlakastega. Piimatarrendit võib maitsestada veel pruunistatud suhkruga, kange kohvi või kakaoga ja süüa koorepiimaga.
- Võipiimatarrend.** 1 lt. võipiimale lisandatakse 10—12 lehte leotatud ja väheses kuumas vees sulatatud želatiini, maitsestatakse suhkruga, sidruni- või mõne muu mahlaga, ka sobib selleks sidrunikoore, vanilje või pähkliid. Valatakse kaussi või vormi tarduma. Süüakse nõnda või koorepiimaga.
- Piimakreem.** 1 lt. keevale piimale lisandatakse 3—4 supilusikat suhkrut, 8—9 lehte leotatud želatiini, maitseks pähkliid, vaniljet või sidrunikoort või pruunistatud suhkrut. Klopitakse kuni jahtunud ja valatakse vahustatud koore hulka; tõstetakse kaussi või vormi tarduma. Ilustatakse marmelaadi või moosiga.
- Kakao kreem.** 3—4 munarebu ja 3—4 spl. suhkrut vahustatakse, lisatakse 1— $1\frac{1}{2}$ spl. kakaod ja $\frac{1}{2}$ lt. keeva piima, kuumendatakse hästi kloppides vaevalt keema hakkamiseni, kloppimist jätkatakse kuni segu jahtunud, lisandatakse 3—4 lehte väheses keevas vees sulatatud želatiini ja valatakse $\frac{1}{4}$ lt. vahustatud koore hulka. Valatakse kaussi või vormi tarduma. Ilustatakse marmelaadiga, moosiga.
- Kohvikreem** valmistatakse kui kakao kreem, ainult kakao asemel võetakse 3—4 supilusikat kohvivedelikku.

Peale eelpool kirjeldatu saame piima veel lõpmata mitmekülgset kasutada mitmesuguste toitude valmistamisel ja nende söömisel. Lehmapiim oma koosseisult sobib väga hästi mõningate toiduainete toitesoolade puudust tasandama, näiteks, suhkur, tärklis, püülijahud, ja teiseks paljudes toiduainetes olevat puudulikku valku täiendama, selle bioloogilist väärtust tõstma, näit. jahud, tangud, herned, oad. Nende toiduainete tarvitamisel ülehinnatakse sageli võid, rasva, rasvast liha võrreldes piimaga. See ei ole rahvamajanduslikult õige, sest või valmistamisel üle jäänud lahja piim ei leia küllaldaselt tarvitamist. Tõeliselt on ebaõige kooritud piima anda loomadele, sellega kõrgeväärtuslikku piimavalgu ümber muuta lihaks — lihavalguks, millega arusaadavalt kaasas ainet kaotus. Piim sobib väga hästi jahude ja tangudega toiduks valmistada, või viimastest valmistatud toitude söömisel tarvitada. Siis on toidus ka valgu ja süsivesikute vahekord meile kohasem, sest piimas on süsivesikute ja valgu protsendi vahe väga väike, aga tegelikult vajame süsivesikuid (tärklis ja suhkrut) 6—8 korda rohkem. Piim on väga kohane jahu- ja tanguputru valmistamisel ning

nende söömisel, samuti jahu- ja tangusuppide valmistamisel. Väga head on aiavilja- ja piimasupid, ka peaks piima enam tarvitama herne ja oa toitude valmistamisel ning nende söömisel. Paljud toidud ei võida piima lisandamisega mitte ainult toitvuses, vaid küllalt ka välimuses ja maitstes, näit. vormitoidud, paljud kasted, aiaviljapüreed, aiaviljapudrud.

Ei saa siinkohal mööda minna kohupiima tarvitamisest. Kohupiim on ju piimast eraldatud valkaine, järelikult kohupiimavalgul samad omadused mis piimavalgulgi. Täispiimast valmistatud kohupiim sisaldab nimetamisväärt hulgal piimarasva. Kohupiimast saame täisväärtuslikku valku odavama mini kui ühestki teisest toiduainest. Kohupiim võiks ja peakski teatud määral asendama liha, eriti kevadel ja suvel. Kohupiimast saab hulk toor- toite. Hapukoore, tomati või redise, murulaugu, kurgi, lehtsalati või kööm- nete lisandamisega on need kohased eeltoiduks võileivaga ja suhkru, röösa- piima või koore, riivleiva, moosi, marmelaadi, pähklike lisandamisega ma- gustoiduks. Peale selle saab kohupiimast palju soolaseid ja magusaid vor- mitoite, klimpe, kotlette, pirukaid, korpe, küpsiseid. H. Ottenson

Maanoorte mõttevahetuse nurk.

Kuidas omandasin kõneoskust.

Ma ei olnud andevaene, kuid mul puudus võime oma teadmisi suusõnaliselt väljendada. Algkoolis õppides andis see puudus end teravalt tunda. Kooli lõpetades hakkasin teostama enesearendamist neil aladel, milles tundsin end olevat nõrga või saamatu. Siia kuulus ka kõneoskus, mis hiljem saigi minu huvialaks ja ideaaliks. Head kõnelejad said minu eeskujuks. Hakkasin esimesi katseid avaliku esinemise alal sooritama. Algul pidin leppima ainult ettelugemisega, selle kaudu sain üle ärevusest ja hirmust, mis esimeste esinemistega kaasas käib. Lootustandev algus oli peagi käes ja nii vaimustatud oma asjast püüdsin igal võimalikul juhul esineda rahva ees. Mind ei häirinud arvustused, kiitused ega laifused. Ma ei kaotanud usku püüd- mise tulemusse, kord saabuva võidu sisse. Üks vaid oli mul siht — ikka edasi.

Viimaks omandasin J. Rummo „Kõ- neoskuse”. Nüüd hakkas minu õppi- mine võtma sihikindlamat ja otstarbe- kamat suunda. Iga ettekande jaoks koostas kava ja sellele ehitasin oma kõne, enne paberil ja pärast kõnepuldil suusõnaliselt. Kuid tihti tuli sõnadest puudu, mõtte loogiline esitamine oli nigel, ettekanne iseenesest eluta ja ühe-

tooniline. Kujutlusvõime ja mõttekiir- rus oli arenemata. Asusin parandama vigu ja õppimist teostama kõneteorია reeglite järele.

Ettekannete vastu valmistama läk- sin üksikusse kohta, harilikult metsa, kus polnud inimesi segamas ega kuu- lamas. Seal andusin täielikult etteval- mistuse rõõmusesse ja muredesse. Kaa- savõetud kava põhjal ja varem õpitud teadmiste najal katsusin pidada kõnet — metsapuudele ja lindudele. Jutusta- sin tihti aine mitu korda läbi, kuni soo- vitud lause kombinatsioon ja sõnastus oli käes, isegi tooni ja takti kohta sain omad järeldused teha. Nii mets män- gis publiku osa mulle palju kordi.

Kui kõnega esinemisel rahva ees siis- ki äpardus tuli ja soovitud eduga ei läinud, siis kõik need asjaolud sundisid järgmisi ettekandeid veel hoolikamalt ettevalmistama.

Kord ma sattusin isegi kõnevõime arenduse kiresse. Liikudes oma tööde juures, valisin ühe tuttava teema ja püüdsin ilma mingi kavata kõneleeda sellest. Sageli käies teed ja olles sü- venenud kõnelemisse ei märganud vas- tutulevaid inimesi. Mida viimased mi- nust „üks kõnelevast inimesest” arva- sid, ei ole teada.

Kuid tänu püsivusele ja usinusele, kodu metsasalule ja koolimajale, olen saavutanud inatud ideaali — kõneoskuse, omandanud kõnevõime, kui nägemata relva eluteele, mille abil tahan võidelda oma tõekspidamiste eest.

Väimela ja Vahi noortejuhtide kursused ja kõnevõistluste tagajärjed tõendavad seda. Oma kogemuste põhjal võin kaasnootrele öelda, et iga ühes on head kõneleja eeldused olemas: 1. kui osatakse sulge käsitada ja omi mõtteid paberile panna, 2. kui on võrdlemisi palju loetud, 3. kui on üle saadud „lam-

bipalavikust“ (sellest saab üle sagedaste esinemiste tõttu.)

Muidugi paljud noored ei aima, kui pingutusrohke teekond viib hea kõneleja juurde. Mind ka teised külanoores ei mõistnud, kui ei läinud simmanile ja olin andunud õppimisele. Nüüd olen neist üle, kes kunagi muigasid selle peale.

Kõnekunst on õilis ja suursugune kunst. Selle arendamine enda juures olgu iga noore ülim asi. Eriti seltskondlikul põllul ja ühistöö üritusis on see igal inimesel paratamata vajadus.

P. Helistvee.

Maanoorte ringide tegevus.

Maanoorteriringid peaksid aitama korras pidada mälestussammaste ümbrusi.

Meie kodumaal rännates puutub silma mälestussambaid, mille ümbrus viimasel ajal õige sageli hooletusse jäetud. Mälestussamba püstitamiseks loodud komiteed tavaliselt peale samba püstitamist loevad oma ülesande täidetuks ja lõpetavad tegevuse.

Nii ei leidu vaevaga ja suurte jõupingutustega ning kuludega saadud väärtuslikule mälestussambale enam hooldajaid ja selle ümbruse korraldajaid.

Järeletegemist vääriv on juba Pilistvere-Kurla perenaiste seltsi algatus — võtta käesolevaks aastaks Pilistvere alevikus asuva langenud sõdurite mälestussamba ümbruse korrahoid seltsi kohustuseks.

Nüüd suve möödudes on heameel tunnistada, et võetud kohustust on hoolega täidetud. Tihti oli näha, kuis perenaiste seltsi liikmed usinasti sibilisid mälestussamba platsil ja seile

töövõiljana püsis samba ümbrus tõesti ka meeldivas korras. On kuulda, et järgneval aastal üks hariduslike sihiga seltsidest Pilistveres sama kohustuse oma ülesandeks võtab.

Sellest ilusast algatusest peaksid eeskujuga võtma ka maanoored. Maanoorteriringile — ehk paarile ümbruskonna ringile kokku — ei peaks olema raske seda läbi viia. Paar korda suve jooksul selleks kokku tulla ja mõni tund rõõmsasti üheskoos tööd teha on ennem lõbuks kui mingiks raskeks töökoormaks. Võib ka abiks kutsuda mõne asjatundja aianduse või koduümbruse kaunistamise alal, siis võib ka igaüks õppida lisaks veel mõnd koduümbruse kaunistamise võtet, mis tuluks ja mida ära kasutada saab ka oma kodu ja selle ümbruse kaunimaks muutmiseks.

Jn.

Saaremaa maanoorte ringide tegevusest.

Saaremaal üle 1500 organiseeritud maanoore.

Saaremaal tegutseb praegu 40 maanoorteriringi, missugustest on Saaremaa Maanoorteriringide Ühenduse juurde registreeritud 38. 1935. a. on uusi ringe asutatud Mustjalga, Abruka saarele, Tamse ja Muhu-Suur valda. Saaremaa

Maanoorteriringide Ühendusel (SMRÜ) on kavatsus organiseerida maanoori kõikides kooliringkondades iseseisvateks ringideks, siis oleks loodud üle Saaremaa maanoorteriringide võrk ja võiks asuda sisemise tegevuse süvendamisele.

Kõik S.M.R.Ü. juures registreeritud ringid on Ülemaalse Maanoorte Ühenduse liikmed. Maanoorteringide pere on Saaremaal järjest paisunud. Kõige vanem on praegu teotsevatest ringidest Vaivere, mis asutati 1928.

Arvusi pere kasvamisest.

1928. a. oli 1 ring 24 liikmega, kellest lahkus 1; 1929. a. oli juba 3 ringi 59 liikmega, lahkus 8; 1930. aastal 4 ringi 78 l., lahkus 25 liiget. 1931. a. kasvab siiani elama jäänud ringide pere 11 peale 204 liikmega, lahkus 14 liiget. 1932. a. oli ringe juba 20 — 536 liikmega, lahkus 53 l. 1933. a. oli ringe 24 — 834 l., lahkus 129 liiget; 1934. a. oli aruandjaid ringe 28 — 1107 liikmega. Kokku on Saaremaal maanoorte liikumise koolist läbi käinud 7 aasta jooksul 1337 maanoort.

Ringide sisemine tegevus.

Aruandjaid ringe on 28, kes pidasid 155 üldkoosolekut. Igast koosolekust võttis osa keskmiselt 17 liiget, läbi harutati 667 küsimust. Juhatused pidasid oma koosolekuid 218 korda ja harutasid läbi 511 punkti. Avalikke kõnekoosolekuid peeti 44, milledest võttis osa 2709 ringiliiget. Kursusi korraldati oma liikmetele teadmiste ja oskuste omamiseks 44, milledest võttis osa 460 liiget ja 193 mitteliiget. Mitmesuguseid võistlusi põllumajanduse alal peeti 3—12 osavõtjaga. Hinnalisi pidusid korraldati 78, kus müüdi 7379 pääsetähte, siia hulka pole arvatud omavahelisi koosviibimisi, teeõhtuid, aktusi jne. Spordi alal esineti 47 juhul. Sportlaste pere on ringides 381 noort, peamiselt kergejõustiku alalt. Põllumajanduslikudel näitustel esinesid noored 257 väljapanekuga 17 juhul. Korraldati 8 õppereisi, millest võttis osa 183 noort. Oma aegkiri ilmus 7 ringil kokku 16 numbrit 403 eksemplaaris. Näitekoh-tuid lavastati 4.

Maatulunduslik tegevus.

Maatulunduslike ettevõtetega algas tegutsema kevadel 517 noort. Ettevõtteid lõpetas 447. Aruandeid esitanud ringides töötanud noorte maa-ala oli suur 97.165 m², sellest kõõgilja all

41.160 m², söödajuurvilja all 50.655 m², marjaaedade all 1700 m², puukoolide all 690 m², koduümbruse kaunistamise all 1600 m² ja seemnekasvatuse all 1200 m². Kanu oli noortel 170.

Ringide varandused.

Ringide raamatukogudes on 2014 köidet raamatuid, mida kasutati 2074 korral. Ringidel käib 68 mitmesugust aegkirja, neist loetavamad: „Põllumees“, „Maanoored“ ja „Taluperenaine“. Ringide kassade aruanded näitavad aruande aasta jooksul sissetulekuid-väljaminekuid 2595.28 kr., mille summa on peamiselt pidudega hangitud ja kulutatud liikmeskonna üldhariduse ja kutseoskusliku tasapinna töstmiseks, toetades õpiringide tegevust, korraldades kursusi, õppereise, määrates tuetusrahasid noortel edasiõppimiseks.

Õpiringid.

Maanoorteringide juures tegutses 23 õpiringi, neist 13 põllumajanduse alalt. Põllumajanduse alal tegutsevatest oli 8 aianduse õpiringi. Kokku peeti 176 õpiringi koosolekut. Õpiringide tegevusest võttis osa 350 maanoort.

Maanoorte liikumise abistajad.

Kõige enam on Saaremaa maanoorte liikumise heaks kordaminekuks kaasa aidanud Põllutöökoda oma konsulentidega, ainelise kaasabiga toetuste ja autasude andmisega. Samuti on aineliselt toetanud maanoorte liikumist Saaremaa maavalitsus. Saaremaa õpetajaskonnast on eriliselt kaasa aidanud järgmised kooli juhatajad-õpetajad: Jakob Laul — Pidula algkooli juhat., Aleksander Lepik, Preedik Mägi — Lööpõllu algk. õpet., Herman Muri — Sossi algk. juhat., Felicia Tarkus — Käeslo algk. juhat., Helmi Kipper — Pamma algkooli õpetaja, Olga Kalm, — Kavandi algk. juhataja. Peale nende on veel ringide tegevusele tublisti kaasa aidanud paljud teiste algkoolide õppejõud ja seltskonnategelased, kellele Saaremaa Maanoorteringide Ühendus avaldab tänu ja esitas II maanoorte kongressile kui Maanoorte liikumise süvendajaid ja agaraid maa-elu tegelasi.

Oskar Kolk.

Kasaritsa maanoored hoogsalt tegutsemas.

Kasaritsa maanoorte liikme ühiselt aatool ringivõnema P. Laugamets'sa aiast

Kasaritsa maanoortering asutati 14. aprillil 1935 Jaani koolimajas 40 põlluharija osavõtul. Koosoleku avas Paul Laugamets ja rääkis maanoorteringide vajadusest, sihtidest ja ülesannetest ning luges ette põhikirja, Kasulikke näiteid ja täiendusi andis konsulent V. Kiisler.

Ringivanemaks valiti: P. Laugamets, abideks Jul. Roots ja Ferd. Liiv. Juhatusse: esim. Aug. Raudsepp, abiks Linda Laugamets, kirjatoim. Armilde Liiv, abi Meeta Roots ja kassap. Osv. Meema. Revisjonikomisjoni: Al. Tuvikene, Vid. Kabun, Aug. Mütt ja asem. Osv. Kuus.

Koosolek kohustas juhatust: 1. üleskutsega pöörduda kogu Kasaritsa valla noorte poole ringis kaasatöötamise mõttes; 2. ringi peasihiks olgu kodude korraldamine ja põllukultuuri tõstmine; 3. ringi tegevuspiirkonnaks saab kogu Kasaritsa vald ja 4. ring jäägu püsima iseseisva organisatsioonina kui ainuke põl-

lumajanduslik selts vallas, millele tulevad veel edaspidi alaringid juurde organiseerida.

Peale üleskutsete laiali saatmist juhatus koostas järgmise tegevuskava ja eelarve, mida esimene korraline üldkoosolek 5. mail s. a. ühel häälel kinnitas: 1. moodustada õpperühmad liikmete kodudes, 2. korraldada karjakohus, 3. õppereisid Väimela põllutöökooli ja Antsla kodumajanduskooli, 4. Võru näitusel esinemine, 5. lõikusepidu, 6. kursused ja põllumajanduslikud loengud talvel, 7. organiseerida liikmete ühisostu ja -müüki, 8. korraldada teelaud orkestri, kõnede, deklamatsioonide, laulu ja tantsumängu ning 9. kevadel korraldada looduskaitse ja kodukaunistamise päev.

Seni on peetud igal kuul üldkoosolek, kus on rohkelt olnud kuulamas ka vanemaid põlluharijaid, kes tööd heaks kiitsid ja isegi eeskuju ja näpunäiteid kaasa viisid.

P. Laugamets